

Cím: Dancs Lajos élete és népzene gyűjtői munkássága

Készítette: Nagy Nikolett

Intézmény: Nyíregyházi Főiskola, Zenei Intézet

Szak, specializáció: Ének-zene- Történelem MSc

Évfolyam: I. évfolyam

Témavezető: Bíró István Ferenc

Témavezető beosztása: művésztanár

Tartalomjegyzék

I. A népzene kutatás története	4
II.Dancs Lajos élete	9
III.Dancs Lajos kiadott népzenei gyűjtései	12
IV.Dancs Lajos gyűjtőútjai	17
V.Kodály Zoltán nyomában	24
VI.Összegzés	30
Felhasznált irodalom	31

Előszó

Dancs Lajos névvel először a Nyíregyházi Főiskola Zenei Intézetének egyik termében találkoztam. Mivel előtte ismeretlen volt számomra, kicsit érdeklődtem utána. Amikor pár dolgot megtudtam munkájáról, és nagyon kevés adatot az életéről, úgy gondoltam, megfelelő kutatási téma lenne. Dancs Lajos Szabolcs-Szatmár¹ megyében élte le életét, a megyéhez kötődik népzene gyűjtői munkássága is. Fontosnak tartotta a népi kultúra kincseinek rögzítését, ápolását. Hagyatékát a Nyíregyházi Főiskola Zenei Intézete őrzi, melyet rendelkezésemre is bocsátottak. Gyűjtései megtalálhatók egy-egy kiadványban, nagy részük azonban még nincs publikálva. Dolgozatom célja, hogy rávilágítsak munkásságának jelentőségére, valamint méltó emléket állítsak számára.

A dolgozat bevezetésében megpróbálok képet adni a nemzetközi, valamint a magyarországi népzene kutatás történetéről, fontos pillanatairól, kiadványairól, személyeiről.

Dancs Lajos életének megismeréséhez kevés írott forrás állt a rendelkezésemre. Csupán néhány cikk foglalkozik vele. Hosszadalmas munkával sikerült kitölteni a fehér foltokat. Ebben egyrészt a hagyatékban fellelhető önéletrajz, valamint törzslap, másrészt a Dancs Lajos Ének-zenei Általános Iskola egykori igazgatója, egyben Dancs Lajos volt munkatársa és barátja, Lintényi Lajos által adott visszaemlékezés segített.

Megvizsgáltam kiadott gyűjteményeit. Ezek egyik részét ő maga szerkesztette, másik részében egy-egy általa gyűjtött dallam található, valamint halála után jelentették meg.

Kiadatlan gyűjtéseit település és dátum szerint rendezve Magyarország 1914-es közigazgatási térképén tüntetem fel.

Dolgozatom utolsó szakaszában Dancs Lajos és Kodály Zoltán munkásságának összefüggéseivel foglalkozom. Dancs nagy tisztelője volt Kodály Zoltánnak, és erősen foglalkoztatta az 1921-es Szabolcs-Szatmár megyei gyűjtőútja. Kutatásai eredményéről megpróbálok beszámolni.

¹ Az 1950-es megyerendezéskor egyesült Szabolcs megye és Szatmár-Bereg megye. 1950 és 1990 között Szabolcs-Szatmár megye volt a neve. (Cservényák 1993:8)

I. A népzene kutatás története

Rajeczky Benjámin így kezdi *A népzene kutatás története* című művét: „*A népzene kutatók, etnomuzikológusok azzal a zenével foglalkoznak, mely hangjegyzés nélkül, hagyományozás, élő továbbadás útján terjed, öröklődik, miközben- az előadók hajlamának megfelelően- kisebb-nagyobb változást is szenvedhet: variálódik.*” (Rajeczky 1986:5) Már a középkorban is említésre kerül a népzene („közismert, kiműveletlen” zenének hívták) szabad, kötetlen jellege, azonban pont emiatt a tulajdonsága miatt sokáig behatóbban nem foglalkoznak vele. Az első említésre méltó név az 1700-as évek második felében tűnik elő a kutatások történetében. Herder a parasztság körében kereste azt az ideált, mely a társadalomnak kiutat mutat a problémák sokaságából, és visszavezet az érzelmi őszinteség és szabadság irányába. *Volkslieder* (Népdalok) című kétrészes munkája nagy hatással volt a népdalgyűjtésre. (Rajeczky 1986) Habár Herder nem tudományos kutatás tárgyaként tekint a népzeneire, követelményei kiváló útmutatóul szolgáltak a gyűjtőknek: „*az utcákon, és a piacokon, a falusi nép közös dalolásain kell gyűjteni, az eredeti nyelven, elegendő magyarázattal, nem lenézőleg és gúnyolva, továbbá szépítetlenül és nemesítetlenül, lehetőleg dallammal és mindennel, ami a nép életéhez tartozik.*” (Rajeczky 1986:8) A tanácsot sokan nem fogadták meg. A XVIII. század végétől meginduló népdalkiadványokban rendre találkozhatunk olyan gyűjtésekkel, melyekben korrekció fedezhető fel. A gyűjtők módosítják a szöveget vagy a dallamot a maguk szempontjai szerint, valamint többször keverik a népdalt műdalokkal. (Rajeczky 1986) A XIX. században már különböző felhívásokat adnak közre, melyben buzdítanak egy-egy ország dalainak feljegyzésére. Az Osztrák-Magyar Monarchiában a Zenebarátok Társasága kezdeményezte a kutatást. Azonban nem álltak rendelkezésükre megfelelő feltételek a tudományos feldolgozáshoz, így nem adták ki a gyűjteményt. Franciaországban 1852-ben jelent meg felhívás, ám a gyűjtött anyag évtizedekig a párizsi Bibliothèque Nationale falai között porosodott, csak a század végén adták ki egy hatkötetes mű keretében. (Rajeczky 1986) 1877-ben Edison megalkotta a fonográfot, mely a hang mechanikus rögzítésére és visszajátszására alkalmas gép. Ez a találmány megkönnyítette a gyűjtők munkáját. Első használatként egy 1889-es dátum van megjelölve (Rajeczky 1986:11), amikor is indián dallamok rögzítésére használta egy amerikai kutató, Fewkes. A Gilman által lejegyzett dallamok majd 1891-ben kerültek kiadásra. 1899-ben a berlini Fleischer professzor, hogy elősegítse a zenekutatók nemzetközi együttműködését, megalapította a Nemzetközi

Zenetársaságot, melynek fő feladata az összehasonlító zenetudomány alkalmazása volt. (Rajeczky 1986)

A századforduló környékén a nemzetek egymás után jelentették meg népdalgyűjteményeiket. Így az orosz terület dallamait Szokalszkij gyűjtésében 1888-ban, egy évvel később a francia népdal történetét Thiersot gondozásában. Az angol gyűjtemény egy pár évvel megkésve, 1907-ben, míg a spanyoloké 1919-1922-ben jelent meg. A finnek, Krohn vezetésével a kilencvenes években kezdték összeállítani dallamtárukat. Krohn volt az, aki a rokondallamok könnyebb felfedezésének érdekében a csoportosításnál a dallamok építkezését vette figyelembe. A korábbi kisebb kiadásoknál megfigyelhetünk előadók, szöveg, alkalom és funkció szerinti csoportosításokat is. Krohn elgondolását fogja alkalmazni Kodály és Bartók. A két világháború között a hanglemez váltotta fel a fonográffelvételeket. A XX. század első felének másik fontos momentuma az Egyesült Államok zenetudományi életének fellendülése, melyhez nagyban hozzájárult a háborúk miatt Európából elmenekült zenetudósok kitelepülése. (Rajeczky 1986)

A magnetofon elterjedése (már 1893-ban feltalálták) újabb lendületet adott a gyűjtőknek. A fejlettebb technikai eszköz mellett a nagyszabású gyűjtőutakhoz Rajeczky szerint hozzájárult a kutatók félelme, miszerint *„a rádió, a hallatlanul fellendült hanglemezgyártás és később a televízió előbb utóbb minden hagyományos zenei területet elborít a nemzetközi könnyűzene hullámaival”*. (Rajeczky 1986:14)

A népzene tanulmányozására és megőrzésére 1947-ben megalakult a Nemzetközi Népzenei Tanács, melynek alapító tagjai között megtalálható a román Brailoiu, akinek a nevéhez az első nemzetközi népzenei hanglemezsorozat fűződik, valamint Lajtha László is. (Rajeczky 1986)

Magyarországon már a XVI. századtól kezdve találhatunk különböző töredékes dallamlejegyzéseket, ekkor azonban még a lejegyzőket nem vezette tudományos szándék, így ezek a gyűjtések a népzene kutatás mai szempontjainak nem felelnek meg. Sokan csak a maguk és környezetük által ismert dalokat jegyezték le, ezek nem is minden esetben népdalok. A lejegyzésnél sokszor előfordul a hibás vagy vázlatos ritmus. 1781-ben a nyelvtudós Révai Miklós Bécsben járt, ahol megismerte Herder eszméit. Hazatérve elhatározza, hogy összeállít egy költészeti gyűjteményt, mely kéziratossá énekgyűjtemények anyagát, régi költői alkotásokat tartalmazna a tájszólások vonásait megőrizve. Ennek érdekében felhívást tesz közzé a Ráth Mátyás szerkesztette pozsonyi *Magyar Hirmondóban* 1782 januárjában: *„Tudva vagyok, minémű nagy szorgalmatossággal gyűjtögetik az Anglusok és a Francziák, nem csak az önnön magok eleiknek régi verseiket s énekjeiket, hanem a távol lakozó népeket is. Az olaszoknak hasonló igyekezetek sem kevésbé eszméretes. Hát a*

Németeket avagy szükség-e előhoznom? holott mindenek, valakik ezeknek nevezetesebb könyveiket olvasták, gyakorta észrevehették, minémű nagy betsben légyenek nálok a régi Német históriás, mesés s több afféle énekek. Ki nem tudja, mint kapnak ők a köz népek szájában forogni szokott régi versekenn, mellyeknek Volkslieder a nevezetek. Ezeket pedig, leginkább attól az időtől fogva kezdték előkeresni s haszonra fordítani, mióta az ő saját nyelveket, s azonn az ékes tudományokat láttatosan gyakorolják.” (Voigt 1998:42-43) A felhívás előzménye természetesen nem csak Herder munkássága. A XVIII-XIX. században Magyarország a Habsburg Birodalom részeként létezett. Az idegen nép uralma arra ösztönözte a zeneszerzőket, költőket, írókat, hogy műveikben kiemelt szerepet kapjon a nemzetiségük. Ez vezet a nemzeti operák, népies versek elterjedéséhez. S mi képviselhetné jobban a magyarságot, mint a paraszti társadalom évszázadok óta jelenlévő népköltészeti alkotásai?

Révai és Ráth felhívásának komolyabb eredménye nem lesz. Azonban megkezdtek vele az úgynevezett „felhívások korát”. 1801-ben Sándor István szólítja fel a népet az általuk ismert népdalok összegyűjtésére. Kézzelfogható eredményt itt sem lehet felmutatni. A következő felhívást Kulcsár István adja közre 1811-ben a *Hazai s Külföldi Tudósításokban*, majd 1817-ben megismétli ezt a *Hasznos Mulatságokban*. Megindulnak tehát az összeírások, Kulcsár közre is adja a beküldött népdalokat. Az egyik legelső általunk is ismert gyűjtemény az 1813-ban lezárt *Ó és Új, mint-egy Ötödfél-száz Énekek*, melyet Pálóczi Horváth Ádám állított össze. A kollégiumi énekeket, politikai verseket és vallásos énekeket is tartalmazó énekgyűjtemény egészen 1953-ig kéziratos formában hever. (Voigt 1998)

1831-ben Esztergom, 1832-ben pedig Komárom vármegye a Magyar Tudományos Akadémiához fordult népdalok kiadását kérve. 1833-ban Schedel Ferenc és Vörösmarty Mihály már beszámol tíz kéziratos gyűjtemény átnézéséről, valamint két kötetnyire való dal kiadásra való kijelöléséről. A kiadást anyagi gondok miatt elnapolták. 1844-ben aztán az anyagot átkérte a Kisfaludy Társaság, ám a nagy része eltűnt. A fennmaradt gyűjteménytöredéket 1846-1848-ban jelentetik meg Erdélyi János gondozásában. Ez volt a háromkötetes *Népdalok és mondák*. (Voigt 1998)

Ebből az időszakból maradtak ránk a következő gyűjtemények:

- Mindszenty Dániel: *88 Eredeti magyar dal* (1832)
- Tóth István: *Áriák és Dallok verseikkel* (1832-1843)
- Füredi Mihály: *100 magyar népdal* (1851)
- Bognár Ignác: *50 eredeti nép és magyar dal* (1856)
- Mátray Gábor: *Magyar Népdalok Egyetemes Gyűjteménye I-II.* (1852-1858)

- Almási Sámuel ötkötetes kézírata (1823-1870 között készült, két kötete elveszett) (Paksa K. 1999)

A XIX. század második felében elterjedtek a zongorakísérettel ellátott népdalok, és a népies műdalok. Ennek csúcspontja volt Bartalus István hét kötetes *Magyar Népdalok Egyetemes Gyűjteménye* (1873-1896), mely egyaránt tartalmazott népdalt és műdalt is. A folyóiratok cikkei pedig a verbunkos zenét igyekeznek a magyarság figyelmének középpontjába állítani. Színi Károly *A magyar nép dalai és dallamai* 1865-ös kiadása ellensúlyozta valamelyest ezt a keveredést. 1891-ben pedig megjelent Kiss Áron *Magyar Gyermejáték-gyűjteménye*, melynek összeállításához 200 vidéki tanító segítségét kérte. (Voigt 1998)

A századforduló körül megindul a tudományos célú gyűjtés. 1896-ban Vikár Béla a finn nemzeti eposz, a Kalevala magyar fordítását tervezte. A népnyelvi anyag gyűjtéséhez fonográfot használt. A Fehér László ballada dallamvariációit aztán be is mutatta a milleniumi kiállításon (a fiatal Kodály is jelen volt). Vikár azonban nem volt zenész, így mindaddig, míg hozzáértő zenészek és tudósok fel nem használták, ezek a gyűjtemények csak heverték.

Seprődi János *Marosszéki dalgyűjteménye* 1901 és 1913 között a Magyar Néprajzi Társaság folyóiratában, az *Ethnographiában* kerül részletekben kiadásra. Hagyatéka 1974-ben *Seprődi János zenei írásai és népzenei gyűjtése* címen jelent meg. (Paksa K. 1999)

A magyar népzene kutatás két legismertebb alakja Kodály Zoltán és Bartók Béla. 1903-ban a disszertáció-témáján gondolkodó Kodály Zoltán felkereste Vikár Bélát a Néprajzi Múzeumban. Ez a találkozó mély nyomot hagyott benne. 1905-ben ellátogatott a Nyitra megyei Zobor-vidékre és itt megkezdte gyűjtőmunkáját. Bartók Béla egy erdélyi cseléd éneke hallatán figyelt fel a népzeneire. 1906-tól ő is részt vesz a gyűjtőmunkában. Különböző alföldi és dunántúli gyűjtések után Csíkba indult. A magyar mellett tanulmányozta a török, a román, a szlovák és még sok más nép zenéjét is. Útjaik részleteit elsőként az *Ethnographiában* közltek. 1913-ban benyújtották a Kisfaludy Társaságnak az *Új egyetemes népdalgyűjtemény* tervezetét. A 6000 dallamot magába foglaló gyűjtemény Krohn kadenciarendjére épült. Mire azonban eljutottak volna a kiadásig, közbeszólt a világháború. (Rajeczky 1986, Voigt 1998)

A húszas években hozzáláttak a rendszerezéshez, kiadásokhoz. 1923-ban jelent meg székely népdalkötetük, valamint Bartók máramarosi gyűjtése. A következő évben kiadták Bartók *A magyar népdal* című munkáját, mely angol és német fordításban nagy nemzetközi sikereket ért el. Ebben kadencia és szótagszám szerinti rendezésben 320 dallampéldával teljes leírást ad a népdalról. Kodály *A magyar népzene* című műve, melyben a magyar népzene történeti és

műfaji rétegződését írja le, 1937-ben önállóan, majd 1951-től Vargyas Lajos példatárával jelenik meg.

A háború előtti és a háború utáni gyűjtésekben is részt vállaló Lajtha László 1924-től a Néprajzi Múzeum zenei osztályán dolgozott, ahol sokat tett a hangszergyűjtemény fejlesztéséért. Nevéhez fűződik a mezősegi falvak énekes, valamint hangszeres román és magyar népzenejének gyűjtése. A húszas évek elejére Bartók elkészítette Vikár Béla gyűjtéseinek pontos lejegyzését. A harmincas években Domokos Pál Péter közreadja *A moldvai magyarság* című munkáját. Kutatását Veress Sándor és Balla Péter folytatja.

1933-ban a Magyar Tudományos Akadémia elhatározta a *Magyar Népzene Tára* sorozat összeállítását és kiadását. A munkálatok Bartók és Kodály vezetésével folytak. Az Akadémia négy gramofonlemezt is készíttetett. Ezt később a Néprajzi Múzeum és a Magyar Rádió folytatta, így 1942-re már 107 lemez létezett. Lajtha László, Bartók Béla, Bárdos Lajos és Kodály Zoltán válogatták ki a lemezekre kerülő anyagot. A munkát Bartók 1940-es távozása után is folytatták. A *Magyar Népzene Tára* köteteinek sorrendjében kérdés merült fel. Járdányi egy új rend kidolgozását javasolta, amihez azonban idő kellett. Így született meg a döntés, miszerint a gyermekjáték-dallamokkal kezdjenek. Ekkor viszont újabb akadályokba ütköztek, hiszen mint kiderült, nem volt megfelelő mennyiségű gyűjtött anyag. Egy nagyszabású gyűjtőmunka eredményeképpen 1951-ben megjelent a *Magyar Népzene Tára* első kötet, a *Gyermekjátékok*. Ezt 1953-ban a *Jeles napok*, 1955-1956-ban a *Lakodalmok*, 1959-ben a *Párosítók*, 1966-ban pedig a *Síratók* összefoglaló nevet viselő kötetek követték. A *VI. Népdaltípusok I.* című kötetének 1973-as megjelenését Járdányi már nem érte meg. Olsvai Imre a Járdányi-rend alapján állította össze a dallamokat. Az 1987-es kiadású *Népdaltípusok II.* szintén a Járdányi-rendet mutatja. Az 1990-es évek eredményessége három kötetet eredményezett, ezek 1992-ben, 1995-ben, illetve 1997-ben jelentek meg. (Rajeczky B. 1986, Voigt V. 1998) 2011-ben újabb két kötettel, a XI. és XII. kötettel gyarapodott a sorozat. (http://mzst.hu/pdfs/MZ2012_02_236%20Almasi.pdf)

Lehetne még említeni számos nevet és kiadványt, ám ezek azok a gyűjtemények, amelyek leginkább befolyással voltak a népzene fennmaradására.

II. Dancs Lajos élete

Dolgozatom ezen fejezetében Dancs Lajos életét ismertetem. Két módszert használtam a megismeréséhez. Tanulmányoztam a Nyíregyházi Főiskola Zenei Intézetében őrzött hagyatékát, a róla írt cikkeket, valamint Nagyecseden interjút készítettem a Dancs Lajos Általános iskola volt igazgatójával, Dancs Lajos barátjával, Lintényi Lajossal. Szavait dőlt betűvel jelzem.

Dancs Lajos 1920. június 21-én született Vásárosnaményban. Édesapja, id. Dancs Lajos cipésmester volt, 1942-ben halt meg. Édesanyja, Fekete Ida kifőzdét működtetett, majd 1947-től gazdálkodott. 1967-ben halt meg. Szüleinek egy ideig restijük volt a vasútállomásnál. Dancs Lajosnak egy lánytestvére született.

1939-ben az Egri Érseki Római Katolikus Tanítóképző Intézet és Fiúlíceumban végzett. Még ebben az évben kisegítő tanerőként, később kántortanítóként kezdett dolgozni a Nyírcsaholyi Római Katolikus Elemi Népiskolában. Innen vonult be katonai szolgálatra 1941. október 15-én a nyíregyházi 4/II. huszárosztályhoz. *„Karpasszományos² őrmesternek vitték el.”* A háború alatt orosz hadifogságba esett Foksániban, ahonnan 1945. augusztus 29-én tért haza. Nyírcsaholyban ismerte meg Zentai Verát, az 1924-ben született tanítónőt, aki a Nagyecsed-i Általános Iskolában, majd a Bessenyei György Tanárképző Főiskola I. számú Gyakorló Iskolájában dolgozott. 1947-ben vette feleségül. Két gyermekük született: 1951-ben Vera, majd 1954-ben Judit.

1949-ben áthelyezték a Nagyecsed-i Általános Iskolába. 1952-ben ének-zene szakos szaktanítói oklevelet, majd 1953-ban szaktanári diplomát szerzett a budapesti Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskolán. Két évig szakfelügyelőként dolgozott Szabolcs-Szatmár megyében, majd 1954-ben igazgatóhelyettes lett Nagyecsed-en. *„Itt hozzákezdett az ecsedi népdalkincs és tánckincs gyűjtéséhez. Volt neki egy nagyon-nagy szívfájdalma, hogy rengeteg dallamot beadott és sokat elloptak belőle illetéktelenek. Nehezményezte, hogy nem minden jelent meg, amit ő beküldött, és más kiadványokban, más nevek alatt jelent meg.”* Megszervezte a nagyecsed-i néptáncgyűttest. Jó barátja volt Vásárhelyi László, a Honvéd Művészegyüttes, majd a SZOT Művészegyüttes szólótáncosa, aki sokat járt Nagyecsed-re, segíteni a tánccsoport munkáját. Dancs Lajos összeállította az Ecsedi Lakodalmast, valamint

² A középiskolát, főiskolát vagy egyetemet végzett sorköteles férfiak ezzel jelezték kiváltságukat.

az ő nevéhez fűződik az ecsedi verbunk gyűjtése. Ma három táncsoport működik Nagyecseden, repertoárjukban megtalálhatjuk Dancs Lajos gyűjtéseit. 1955-ben elvégezte a Népművelési Intézet felsőfokú népzenei tanfolyamát. 1960 szeptemberében elindította Nagyecseden az első ének-zene tagozatos osztályt.

„Volt egy nagyon komoly összetűzése a járási párttitkárral. Mert a járási párttitkár ide kijáráskált Nagyecsedre és szinte vizsgáztatta a pedagógusokat. De olyanokkal, hogy például: „Milyen ruhát viselt Lenin a razlinyi kunyhónál, mikor száműzetésben volt?”. De ilyen marhaságokat, és ezt a pedagógusoknak feladta, és akkor elhírelte, hogy az ecsedi pedagógusok még ezt se tudják. Ezt egy darabig tűrte Lajos, mert eléggé vehemens természet volt, tehát igazmondó. Amit érzett, azt ki is mondta mindig. Vagyis a lényeg az, mikor feltette a kérdést a párttitkár, azt mondta- „Elnézést...”- mert Kovács Sándornak hívták ezt a pártbizottság titkárát- „Elnézést, Kovács elvtárs, nekem is volna egy kérdésem. Tessék megmondani, az Intenacionálénak a szövegét ki szerezte!” És a párttitkár nem tudta megmondani. „Na, látja Kovács elvtárs, ezt magának meg illene tudni.”” Az incidens után nem volt maradása Nagyecseden. Ekkor adta be a pályázatát Nyíregyházára.

1964. augusztus elsején kinevezték a Nyíregyházi Tanítóképző Intézet intézeti tanárává. Itt 1969. szeptember 16-tól vezette az ének-zene szakcsoportot. Ugyanebben az évben bevonták a minisztérium ének-zene szakbizottságának munkájába. 1975-ig vett részt az itt zajló munkában. 1970-ben fűzióra lépett a Nyíregyházi Tanítóképző Intézet és a Nyíregyházi Tanárképző Főiskola. Az első időkben a tanítóképző intézeti tanáráként dolgozott tovább, majd átkerült a főiskola Ének-zene Tanszékére. Tagja volt a Debreceni Akadémiai Bizottság Néprajzi Munkabizottságának, a Pedagógusok Szakszervezetének, valamint a Kórusok Országos Szervezetének. 1955-ben megkapta a „Szocialista kultúráért”, majd 1972-ben „Az oktatásügy kiváló dolgozója” kitüntetéseket. 1981-ben ment nyugdíjba. Ezután is aktív maradt. Haláláig tartotta a kapcsolatot Nagyecseddel. *„Itt az egész falu tiszteletben tartotta az ő munkáját, és ő az, aki tulajdonképpen Nagyecsednek a nevét bevitte az országos köztudatba.”*

1988 augusztusában, hatvannyolc éves korában halt meg szívinfarktusból. Sírhelye Nyíregyházán, az urnatemetőben található. A halála utáni évben, 1989. december 2-án a Nagyecsed Általános Iskola Dancs Lajos Általános Iskolára változtatta a nevét. *„Nehéz volt, nagyon sok barátira volt szükség, akik segítettek. Tudniillik, volt egy ilyen törvény, hogy emberről elnevezni valamilyen intézményt csak hat évvel a halála után lehet.”* A halála óta minden évben megrendezik az iskolában a Dancs Lajos-hetet, melyen Lintényi Lajos előadást

tart barátjáról, majd népdaléneklő-verseny veszi kezdetét. A versenyen résztvevők igyekeznek Dancs gyűjtéseiből válogatni. A város, tisztelete jeléül Nagyecsed díszpolgárává választotta. Érdeklődése egész életében többre volt. A kórusmunka, a népzene és a szakmódszertan egyaránt fontos szerepet játszott munkásságában. Nyírcsaholyban három kórust is vezetett. Nagyecsedben is lelkesedéssel vetette bele magát a kórusmunkába. A vezetésével működő nagyecsed-i Nagykórus és Kamarakórus számos Aranyoklevelet szerzett az iskolának. Nyíregyházára kerülése után több szakmódszertani cikket, tankönyvet írt. Ezeket az útmutatókat diákok egész sora forgatta nagy haszonnal. Igyekezett érthető, mégis szakszerű és pontos leírásokat készíteni, melyek segítségével a hallgatók nem csak megismerik, de meg is szeretik az ének-zene elméleti oldalát. *„Nagyon sokrétű ember volt, és nagyon egyenes lelkű, józan ember. Tehát igazi jó pedagógus is volt. Kiváló pedagógus.”*

III. Dancs Lajos kiadott népzenei gyűjtései

Dancs Lajos pedagógiai munkája mellett szívügyének tekintette a mai Szabolcs-Szatmár-Bereg megye népdalkincsének rögzítését, megőrzését. Évekig járta a településeket és megörökítette a dallamokat. *„Gyűjtőútjára felesége nem kísérte el, mer’ el volt foglalva a gyerekek nevelésével. Olyan ember volt, hogy elment a családokhoz, beült oda estézni. Akkoriban még így hívták ezeket a paraszti összejöveteleket. Ugye leültek a tűzhely mellé, beszélgettek is, énekeltek, vagy esetleg egy táncot is bemutattak. Az első magnetofonját még én (Lintényi L.) csináltam neki. Fából alkottuk meg a dobozát, és úgy szereltük bele a szerkezetet. Azzal járkált. De volt utána egy komolyabb neki, amikor már ezek is bejöttek a kereskedelembe.”* (Lintényi Lajos) Népdalgyűjtő munkáját Mátészalkán kezdte. Az évek folyamán aztán rengeteg településen megfordult, sok helyre többször vissza is tért. A legtöbb általa gyűjtött népdal Nagyecsedről származik, hiszen tizenöt évig itt élt, így már ismerte a helyi lakosokat, kihez érdemes menni, valamint kevesebb előkészületet igényelt a helybeli gyűjtés (pl. utazás).

Gyűjtéseinek egy részét különböző kiadványokban megtalálhatjuk. 1976-ban jelent meg nyomtatásban a *Gilicemadár: 100 népdal Szabolcs- Szatmár megyéből* című kötet, melyet Dancs Lajos szerkesztett, ám nem saját gyűjtéseit használta fel. Többnyire a népdalkör-vezető munkatársaitól kapott anyagok találhatók benne.

1982-ben adták ki a *Kör, kör, ki játszik? 100 énekes- táncos népi gyermekjáték Szabolcs-Szatmár megyéből* című gyűjteményt. Jelentősége, hogy ez volt az első gyermekjáték-gyűjtemény, mely Szabolcs-Szatmár megyei játékokat tartalmaz. A benne megtalálható játékok egy részét a Nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola 1973-ban tanítói szakon végzett hallgatói gyűjtötték saját szülőfalujukban. A játékoknál nincs feltüntetve, melyiket gyűjtötte Dancs Lajos, illetve melyiket a hallgatók. A bevezetőben Dancs felhívja a figyelmet a kiadvány pedagógiai céljára, miszerint segítségül szánta az óvónők, tanítónők, úttörővezetők számára. *„A felnövekvő nemzedéket ezek játszása közben a népköltészet neveli, miközben a gyermek a művészeti nevelés több ágának alapjait sajátíthatja el. Az énekes-táncos népi gyermekjátékok ugyanis összetett műfajt képviselnek, amelyekben a zene, a népköltészet, a mozgáskultúra és a színjátászás egyesül gyermeki szinten, életkori sajátosságainak megfelelő színvonalon.”* (Dancs 1982:5) A játékleírások során a térformák és a cselekményrendszer részletesebb ismertetésével találkozunk. A tánclépéseket egy-egy játéknál csak felületesen, vagy több esetben nem is említi. Így magyarázza: *„Bár köztudott,*

hogy a mi megyénk játékanyagának jellemzője a rendkívüli táncosság, ám a tánclépéseket a játékosok általában rögtönzik. Egy-egy játékhoz szorosan hozzátapadt lépésanyaggal alig találkoztam. Az aprólékos lépésleírás úgy vélem megrövidítené a mozgáskincsben rejlő lehetőségeket. Ezért a közreadott játékanyag táncosítása a táncpedagógus legszebb feladata legyen. Ez a kötetlenség utat biztosít a sokszínűséghez, és a további változatképződés lehetőségeihez.” (Dancs, 1982:5) Felsorolja a megye területén előforduló tánclépéseket, valamint a körmozgások típusait Martin György *Magyar körtánc és európai rokonsága* című kiadványa alapján. Tanácsot ad a játékok megtanításához és a színpadra állításához. A kötetben 100 játék található, a következő típusok szerint rendezve.

Típusok:

- Játékra szólítók (4 db)	- Ki- és befordulók (5 db)
- Kiolvasók (12 db)	- Várkörjárás (8 db)
- Sima váltás (3 db)	- Sorjátékok (2 db)
- Kendős játékok (5 db)	- Hidasjátékok (2 db)
- Fogócskák (7 db)	- Zálogosok (5 db)
- Szoknyakapók (5 db)	- Ludasjátékok és rokonaik
- Szembekötösdi (1 db)	(2 db)
- Gyűrűsdi (2 db)	- Vonulások (12 db)
- Párcserélő játékok (3 db)	- Forgó kör (4 db)
- Párválasztó körjátékok (17 db)	- Küzdő (1 db) (Dancs 1982:120)

A kötet végén hangkészlet és ambitus alapján is csoportosítja Dancs a játékokat. Ezenkívül a kiadvány végén tünteti fel az adatközlők nevét, korát, a gyűjtés helyét, évét, valamint a magnószalagok sorszámát. Hat játékot a Borsai Ilona-Haider Edit-Kovács Ágnes által megjelentetett 1955-ös *Bújj, bújj, zöld ág*, és az 1977-es *Kivirágzott a diófa* című kötetekből vett át. A játékoknál nincs lejegyezve, hogy hány éves gyermekeknél volt jellemző, és hogy milyen alkalmakkor játszották, esetleg mi volt a játék eredete.

A hagyatékban fellelhető Bakos József-Kerényi György: *Útmutató a népi énekes- táncos gyermekjátékok gyűjtéséhez* című 1953-as kiadvány. Feltételezhető, hogy Dancs Lajos ezt a kötetet használta segítségül, mikor hozzákezdett a játékok gyűjtéséhez. A szerzőpár felsorolja a gyűjtés szempontjait, hogy mi az, amire feltétlenül figyelnie kell annak, aki népi játékok

gyűjtésére vállalkozik. A „*társadalmi gyűjtők*” (Bakos-Kerényi 1953:12) számára egy gyűjtőívet, azoknak pedig, akik „*valóban komoly munkát akarnak végezni*” (Bakos-Kerényi 1953:12), egy részletes kérdőívet közölnek. A kérdőív szerint először fel kell tüntetni a gyűjtés helyét, idejét, az adatközlő nevét, korát, foglalkozását. Ezután következik a játék és a társadalom összefüggéseire való rávilágítás. A falu mely részén szokták játszani? Mikor és kik szokták játszani? Kötött vagy tetszés szerinti-e a játékosok száma? Miután ezek az adatok lejegyzésre kerültek, foglalkozhat a gyűjtő magával a játék dallamával, szövegével, lépéseivel, menetével. A kiadvány felhívja a figyelmet a nagyon pontos megfigyelésekre, illetve az aprólékos lejegyzésre. Tanácsolja, hogy a gyűjtő is álljon be a játszóközé, hiszen így értheti meg igazán a játékot. (Bakos-Kerényi 1953) Dancs Lajos *Kör, kör, ki játszik* című kiadványában több szempont sem lett megvizsgálva. Ezt valószínűleg a bevezetőben is említett pedagógiai célja indokolja. Lázár Katalin *Gyertek, gyertek játszani!* című 2002-es kötete már nem részletezi a gyűjtés szempontjait. Természetesen a gyűjtés helyének, idejének, az adatközlő nevének, életkorának pontos lejegyzésére Lázár Katalin is felhívja a figyelmet. Ő már a helyes, célravezető kérdésre ösztökéli a gyűjtőt. (Lázár K. 2002)

1988-ban jelent meg Dancs Lajos és Németh Zoltán neve alatt az *Orje šuhaj: Tirpák népdalok* című gyűjtemény. A bevezetőben szót ejtenek arról, kik is a tirpákok (Nyíregyházán és környékén élő szlovákok). A 66 dalból 15-öt gyűjtött Dancs Lajos, 11-et Csősz Erzsébet, 40 dalt pedig Németh Zoltán. Közlük a megjelent dalok magyar fordítását, eredeti szövegük egyszerűsítve, fonetikusán van lejegyezve. A füzet összeállításához a következő csoportosítást használják:

1. Szlovák népzenei örökség

A/ Négysoros dallamok

I. Szilárd ritmusúak

a/ Izometrikus

b/ Heterometrikus

II. Alkalmazkodó ritmusú dalok

a/ Izometrikus

b/ Heterometrikus

B/ Háromsoros

I. Szilárd ritmussal

C/ Kétsoros

I. Szilárd ritmussal

D/ Motívumhalmozó gyermekdal

2. Magyar népzenei kölcsönhatás

A/ A régi stílusú magyar népdalok hatása

- 1/ Kvintváltó szerkezet vagy nyomai
- 2/ Régi magyar táncdal
- 3/ Ismétlődő sorok, kvintváltás nélkül
- 4/ Ismétlődő sorok nélküli

B/ Az új magyar népdalstílus hatása

- 1/ A A⁵ A⁵_v A sorszerkezettel
- 2/ A A⁵ B A sorszerkezettel
- 3/ A B B_v A sorszerkezettel
- 4/ A A B A sorszerkezettel

C/ Átmeneti típus

D/ A magyar népies műdal hatása

Kétnyelvű dalok (Dancs- Németh 1988:13)

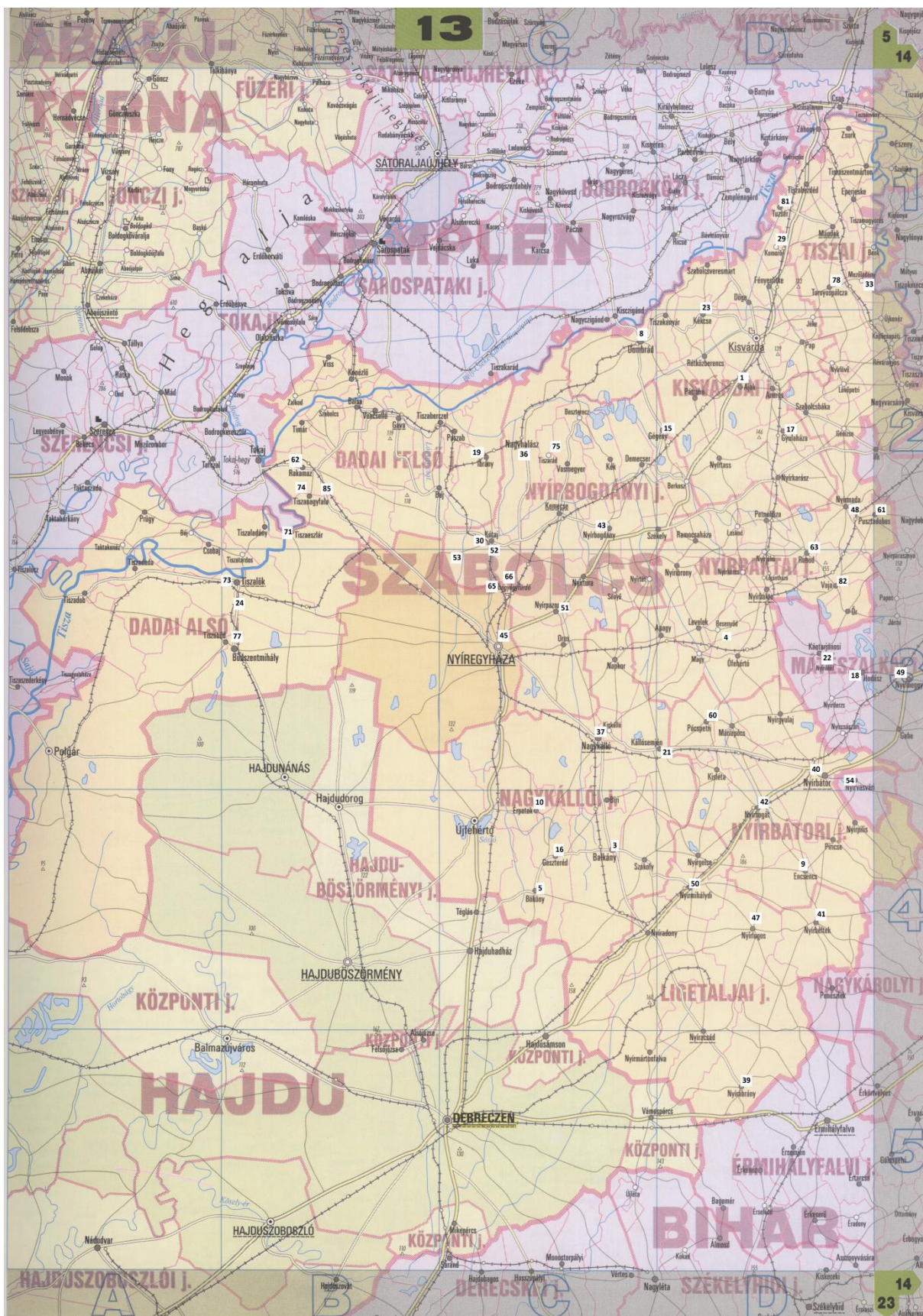
A dalok mellett feltüntetik az adatközlő nevét, életkorát, valamint a gyűjtés helyét és évét. A kötet végén csoportosítják a dalokat metrum, sorzáróhang és ambitus szerint. Szintén a gyűjtemény végén találhatunk adatokat a közölt dallamokról. Itt többször is megfigyelhetjük, hogy sok esetben nem is népdalról, hanem népies műdalról van szó. Ahol lehet, ott rámutatnak egy-egy dal magyar nyelvű változatára, műdalnál a szerzőre. A kiadvány címe sajnos félrevezethet, hiszen ott csak népdalokat jelölnek.

Az Édesanyám rózsafája: Népdalok Szabolcs- Szatmár- Bereg megyéből 1993-ban jelent meg Tarcai Zoltán szerkesztésében. Ebben csak Dancs Lajos által gyűjtött népdalok találhatók. A dalok szótagszám és dallamszerkezet szerint lettek csoportosítva. A daloknál fel van tüntetve az adatközlő neve, életkora, a gyűjtés helye, valamint a gyűjtés időpontja. A kötet végén Dancs Lajos összeállításában dalsokrokat találhatunk. Ezekről nem derül ki, hogy ki gyűjtötte őket.

Összességében megfigyelhető, hogy a két kötet, melyben Dancs Lajos gyűjtései is megtalálhatók, valamint a szerkesztésüket is ő végezte, nem csak közli a dalokat, hanem megvizsgálja őket a népdalelemzés szempontjai alapján, segítségül az olvasónak.

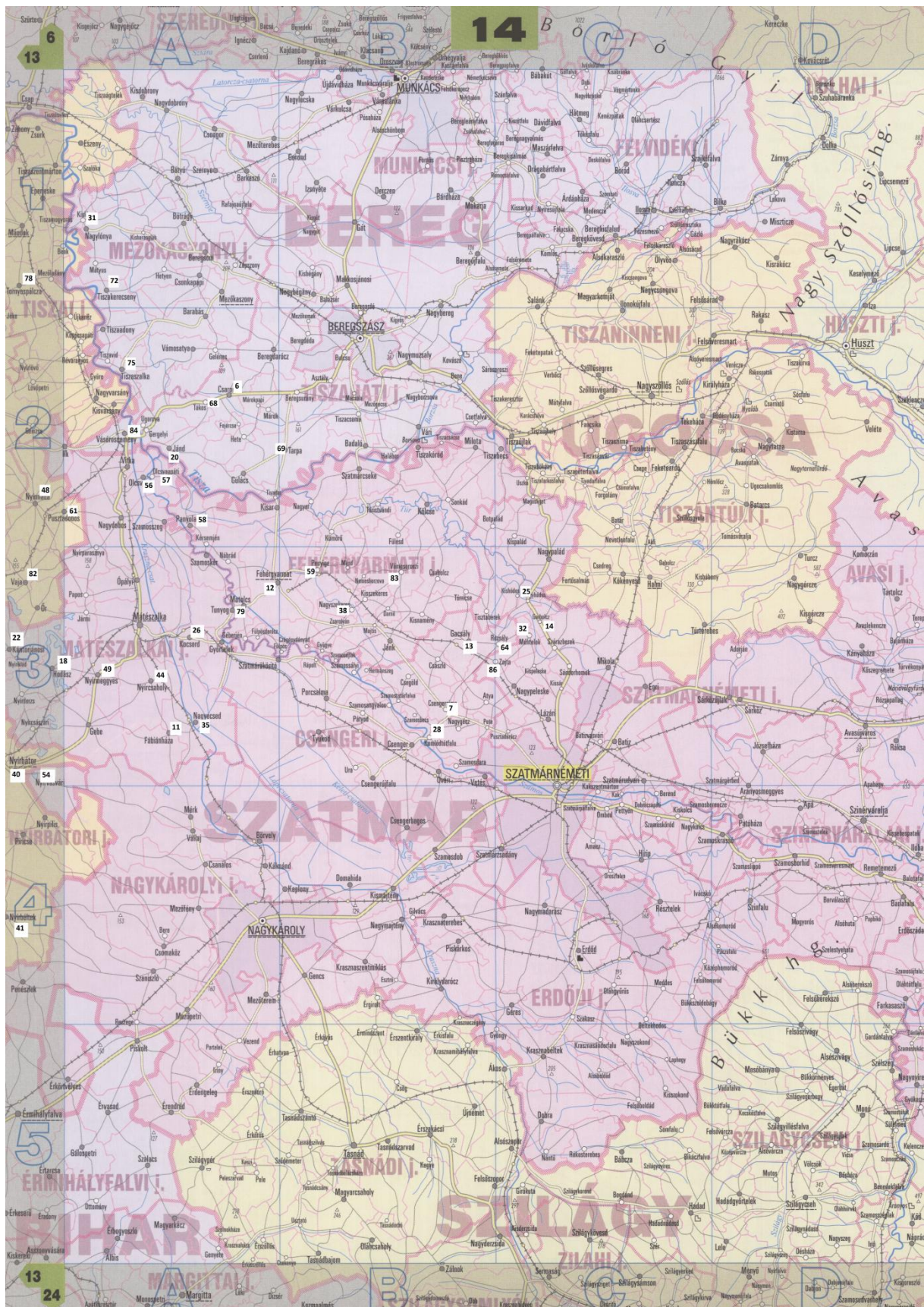
VI. Dancs Lajos gyűjtőútjai

Dancs Lajos hosszú évtizedekig járta Szabolcs-Szatmár megyét, és gyűjtötte a szebbnél-szebb dallamokat. A gyűjtőútjait települések szerint rendszereztem és feltüntettem őket Szabolcs és Szatmár megye 1914-es térképein. (Magyarország közigazgatási atlasza 1914, 13-14. térkép) A kiadatlan gyűjtéseket a felsorolásban kék színnel jelöltem. A rendszerezésből kitűnik, hogy a gyűjtés szempontjából 1974, valamint 1975 volt a legtermékenyebb év. Ekkor már a Nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolán dolgozott Dancs Lajos. Megfigyelhető, az is, hogy milyen sokszor megjelenik a felsorolásban olyan település, melynek évekig lakosa volt (Nagyecsed, Nyíregyháza).

3

³ Magyarország közigazgatási atlasza 1914. 13. térkép

4

⁴ Magyarország közigazgatási atlasza 1914, 14. térkép

1. Ajak: 1974. máj.; 1975; 1976; ismeretlen dátum; 1977
2. Aporliget: 1972
3. Balkány: 1974. máj.; 1975. máj.; 1975. máj. 30.; 1980
4. Besenyőd: 1978. júl. 28.
5. Bököny: 1974; 1976; 1977; 1984; ismeretlen dátum
6. Csaroda: ismeretlen dátum
7. Csengersima: 1974. máj.; 1975; ismeretlen dátum
8. Dombrád: 1974. máj.; 1975. márc. 10.; 1975. máj. 30.; ismeretlen dátum
9. Encsencs: ismeretlen dátum
10. Érpatak: 1972. 01.; 1973; 1975. okt. 21.; ismeretlen dátum
11. Fábiánháza: 1976; ismeretlen dátum
12. Fehérgyarmat: 1975; 1976; ismeretlen dátum
13. Gacsály: ismeretlen dátum
14. Garbolc: ismeretlen dátum
15. Gégény: 1975. máj. 30.
16. Geszteréd: 1976; ismeretlen dátum
17. Gyulaháza: 1975. máj. 30.; ismeretlen dátum
18. Hodász: 1974. ápr.; 1975. jan. 18.; ismeretlen dátum
19. Ibrány: ismeretlen dátum
20. Jánd: 1973. aug. 2-3.; ismeretlen dátum
21. Kállósején: 1975; 1975. máj. 30.; 1977
22. Kántorjánosi: 1975. nov. 18.; ismeretlen dátum
23. Kékcse: 1975
24. Kisfástanya: ismeretlen dátum

25. Kishódos: ismeretlen dátum
26. Kocsord: 1974. febr. 25.; ismeretlen dátum
27. Kölcse: 1974. febr. 9.
28. Komlódtótfalu: ismeretlen dátum
29. Komoró: 1975. máj. 30.; ismeretlen dátum
30. Kótaj: ismeretlen dátum
31. Lónya: 1975; ismeretlen dátum
32. Méhtelek: ismeretlen dátum
33. Mezőladány: ismeretlen dátum
34. Milota: 1980; 1981
35. Nagyecsed: 1951. aug. 5.; 1952; 1954; 1955; 1957, 1960. szept. 4.; 1960. szept. 9.; 1960. szept. 11.; 1960. dec. 27.; 1973. jan. 2.; 1974. okt. 05.; 1975. máj. 30.; 1976. szept. 30.; 1979; ismeretlen dátum
36. Nagyhalász: 1973. febr. 10.; 1973. febr. 24.; 1973. márc. 10.; 1974. márc. 23.; 1974. nov. 13.; 1975; 1976. szept. 23.; ismeretlen dátum
37. Nagykálló: 1974. febr. 25.; ismeretlen dátum
38. Nagyszekeres: ismeretlen dátum
39. Nyírábrány: 1975
40. Nyírbátor: 1974. nov. 30.
41. Nyírbétek: 1975; 1975. máj.; 1976; ismeretlen dátum
42. Nyírbogát: 1974. dec. 1.
43. Nyírbogdány: 1961, ismeretlen dátum
44. Nyírcsaholy: 1961. jan. 7.; 1961. febr. 4.; 1975. jan. 4.; 1975. 11. 18.; ismeretlen dátum
45. Nyíregyháza: 1974. febr. 25.; 1975. máj. 30.; 1976. szept. 14.; 1976. nov. 15.; ismeretlen dátum

46. Nyírkáta: ismeretlen dátum
47. Nyírlugos: 1973; 1975, 1975. máj.; ismeretlen dátum
48. Nyírmada: 1975; ismeretlen dátum
49. Nyírmeggyes: 1974; 1975. máj. 30., ismeretlen dátum
50. Nyírmihálydi: 1974. júl. 14.; 1974. júl. 16.; 1978; ismeretlen dátum
51. Nyírpazony: 1975. máj. 30.; ismeretlen dátum
52. Nyírszőlős: 1975; 1976; 1977; ismeretlen dátum
53. Nyírtelek: 1975
54. Nyírvasvári: ismeretlen dátum
55. Ökörítófülpös: 1976; 1979; 1983; ismeretlen dátum
56. Olcsva: 1973. aug. 3.; ismeretlen dátum
57. Olcsvaapáti: ismeretlen dátum
58. Panyola: ismeretlen dátum
59. Penyige: ismeretlen dátum
60. Pócspetri: 1986; ismeretlen dátum
61. Pusztadobos: 1963; 1976; 1980; ismeretlen dátum
62. Rakamaz: ismeretlen dátum
63. Rohod: 1975. nov. 18.
64. Rozsály: 1974. szept. 11.
65. Sóstói szanatórium: 1974. júl. 16.; 1975. jún. 15.; ismeretlen dátum
66. Sóstói szociális otthon: 1974. febr. 25.; ismeretlen dátum
67. Szamossályi: ismeretlen dátum
68. Tákos: 1972. ápr. 16.; 1973. aug. 6.; 1974; 1975; ismeretlen dátum
69. Tarpa: 1963, 1975; 1976. febr. 8.; 1984; ismeretlen dátum
70. Tiszabecs: ismeretlen dátum

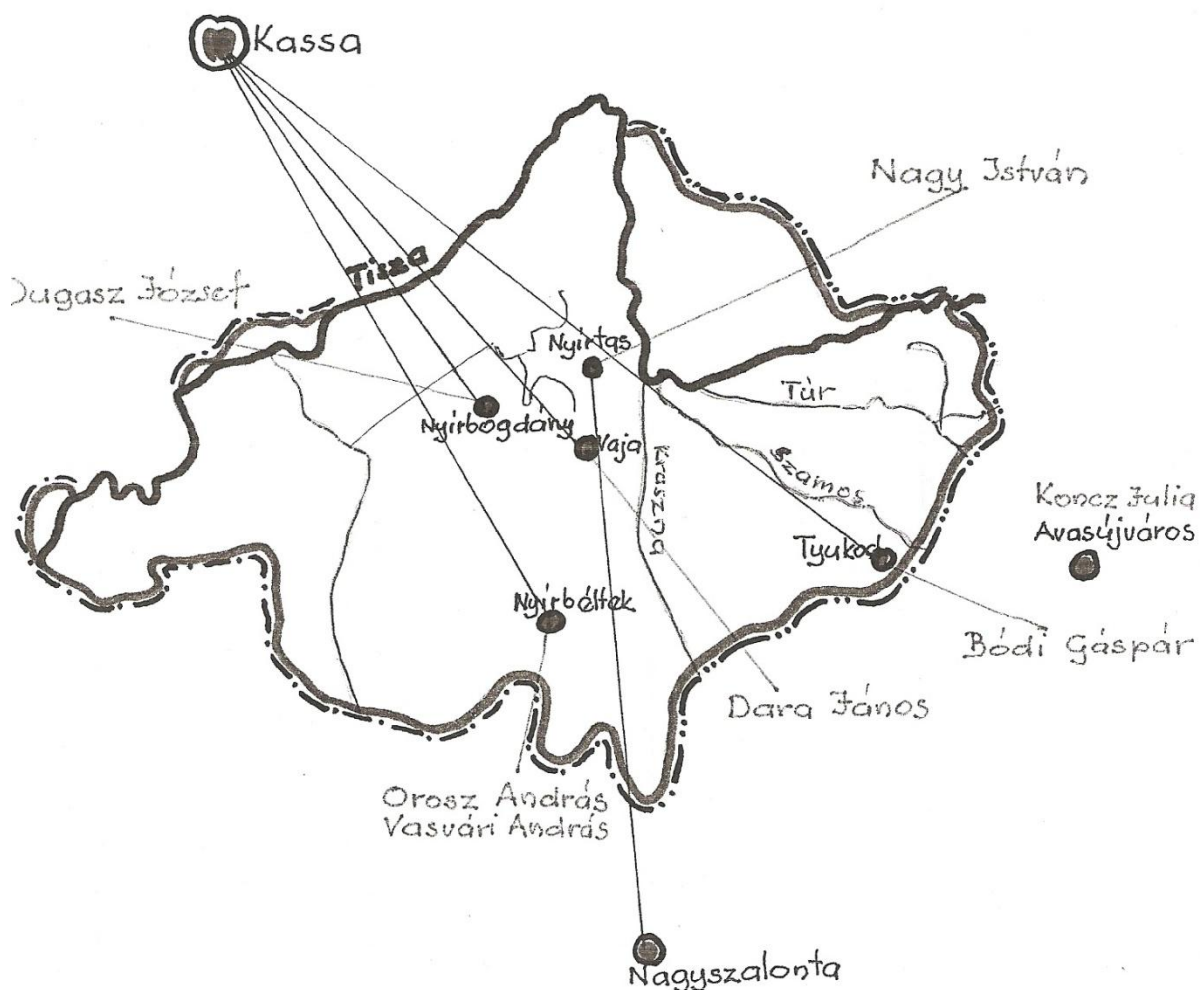
71. Tiszaeszlár: ismeretlen dátum
72. Tiszakerecseny: 1975; 1975. máj. 30.
73. Tiszalök: 1974. nov. 25.; 1976; 1978; ismeretlen dátum
74. Tiszanagyfalu: ismeretlen dátum
75. Tiszarád: ismeretlen dátum
76. Tiszaszalka: 1975. máj. 30.
77. Tiszavasvári: 1974. júl. 14.; 1974. szept. 29.; 1974. okt.; 1974. nov.; 1974. nov. 25.; 1975; ismeretlen dátum
78. Tornyospálca: ismeretlen dátum
79. Tunyogmatolcs: 1972. ápr. 16.; 1972. máj. 13.; 1973. aug. 4.; 1975; 1975. máj. 30.; 1976; 1977; ismeretlen dátum
80. Túrricse: ismeretlen dátum
81. Tuzsér: 1975; ismeretlen dátum
82. Vaja: ismeretlen dátum
83. Vámosoroszi: 1974. nov. 9.
84. Vásárosnamény: 1972; 1973. aug. 3.; 1975. nov. 1.; ismeretlen dátum
85. Virányos: 1974
86. Zajta: 1974. szept. 11.; ismeretlen dátum

V. Kodály Zoltán nyomában

Dancs Lajos nagy tisztelője volt Kodály Zoltánnak. A hagyatékban található egy előadás töredékes kézirata. A szöveg eleje és vége hiányzik, a dátumról pontos adat nem található, csupán utalás történik, feltételezhetően 1987-ben íródott. Ebben Dancs Kodály Zoltán Szabolcs-Szatmár megyéhez fűződő kapcsolatáról, gyűjtéseiről, valamint saját, Kodály szabolcsi gyűjtőútjaihoz kapcsolódó kutatásáról ír. Személyesen is találkoztak, 1942. május 2-án, a nyíregyházi Kálvineum Tanítónőképző udvarán megtartott Éneklő Ifjúsági hangversenyen, amin Dancs, mint a huszárlaktanya lakója részt vett. Régi barátja, Lintényi Lajos a Békés-Tarhosi Országos Ének és Szakirányú Líceum és Tanítóképző Intézetben egy Kodály által tartott előadást említ, ahol aztán rabul ejtette Dancs Lajost a népzene és a Mester. E két találkozás nagy hatással volt rá, érdeklődése a népzene felé fordult. A későbbi években aztán kutatott Kodály után, végigjárta a szatmári, szabolcsi gyűjtőútjait. A fejezetben közölt rajzok, fotók Dancs Lajos hagyatékában találhatók.

A már említett előadásban így beszélt a kutatásáról: *„Az én fantáziámat rendkívüli módon izgatja az a lehetőség, hogy akadnak-e még élő résztvevői ennek a 66 évvel ezelőtt lezajlott eseménynek, vagy legalább is élnek-e hozzátartozók, akik feltudnak idézni valamit a történetekkel kapcsolatban? Maradt-e valami említésre méltó motívum ezen gyűjtőúttal kapcsolatban.”*

Ugyanebben az előadási anyagban felhívja a figyelmet 1917-re, amikor is *„a Mester és megyénk emberei közötti közvetlen kapcsolat újabb motivummal gazdagodott.”* Ekkor került szobalányként Kodály lakására Koncz Júlia, az akkor Szatmár vármegyéhez tartozó avasújavárosi félárva parasztlány. A házimunka elvégzése mellett megyéje dallamanyagát is szívesen megosztotta gazdájával.

1916 és 1921 között Szabolcs- Szatmár megyén kívül, Kodály Zoltán által gyűjtött népdalok adatközlőinek lakóhelyei

Dancs Lajos megemlíti egy esetet, ami tanulságul szolgálhat minden kutatónak. Kodály gyűjtéseit követve eljutott Vajára, a 86 éves Dara Ferenchez, aki azonosnak mondta magát Kodály adatközlőjével. A felmerült problémákra így emlékszik vissza Dancs: „Nekem azonban gondot okozott, hogy a neve nem azonos a Kodály által rögzítettel, noha ismerjük a mester alaposságát. Az életkora sem azonosítható 1916-ban a 19 évvel. Az is feltűnt, hogy a Kodály rögzítette 8 dallamból egyre sem emlékezett. Nagyecsedet megjárva ismét visszatértem hozzá és pontosító kérdéseimre adott válaszaiból lesűrhettem a valóságot.” A valóság, hogy Dara Ferenc öccse, Dara János volt Kodály adatközlője, aki időközben Ópályiban meghalt gyomorrákban.

Kodály Zoltán 1921. október 30-án járt Kocsordon. Itt „Pandur” Nagy Sándor 49 éves és Jóni József 50 éves férfiak énekeltek fonográfhengerre 12 népdalt. Másnap, október 31-én és november 1-jén már Gacsályban találhatjuk Kodályt, ahol Garda Jánosné 47 éves, Veszprémi Gáborné 56 éves asszonyoktól, valamint Siető Pál 55 éves, tanítótól, Győri Bertalan 58 éves és Bence Károly 76 éves parasztemberekéntől gyűjtött 8 dallamot. 1921. november 2-án és 3-án jutott el Túrricsére. Már november 9-én vissza is tért a településre, valószínűleg jó anyagot tudott gyűjteni. 27 népdalt rögzített É. Csépké Péter 80 éves, Garda Károly 80 éves, Rápolthy Gyula 55 éves, Garda Ferenc 53 éves, valamint Rápolthy Ferenc 50 éves férfiaktól. November 3-án este utazott tovább Komlódtótfaluba, ahol Nagy Károly 63 éves férfi és Lakatos Jánosné 43 éves asszony volt az adatközlője. (Dancs Lajos előadástöredéke) A fennmaradt fényképek alapján Dancs Lajos 1982-ben fordított több időt Kodály adatközlőinek, azok hozzátartozóinak a felkutatására. A hagyatékban található válaszlevelekből következően, miután megvizsgálta Kodály szatmári gyűjtőútját, először levélben kért információt a települések általános iskolai igazgatóitól, kulturális vezetőitől. Tőlük kapott tájékoztatást, kit érdemes felkeresnie. Így eljutott Túrricsére Rápolthy Ferencné, született Rápolthy Szerénához. Ő annak a Rápolthy Gyulának a lánya, aki 1921. november 2-án, 3-án, valamint 9-én, 55 éves korában több dallamot is énekelt fonográfra. Rápolthy Szeréna részt vett Kodály megvendégelésében. Arról, hogy a férje rokona volt-e Kodály Rápolthy Ferenc nevű adatközlőjének, nem találtam adatot.

Kodály Zoltán 1921. évi Szatmár megyei népdalgyűjtő útjának állomásai

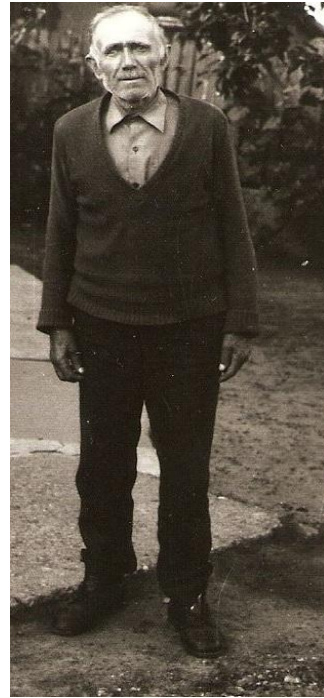
Gacsályban is sikerrel járt a kutatás. Rátalált Várady Benjáminra, aki 1921. október 31-én és november 1-jén jelen volt Kodály gyűjtésénél. Ezenkívül találkozott Garda Jánossal, akinek az édesanyja, Garda Jánosné volt az adatközlő. Felkereste Jakab T. Vincét és Csák Gézát, volt kocsordi mezőgazdasági cselédeket, akik együtt dolgoztak „Pandur” Nagy Sándor és Jóni József adatközlőkkel a kocsordi uradalomban. Tótkomlóson megtalálta Nagy Károlyt, akinek a nagyapja, id. Nagy Károly énekelt Kodálynak, valamint Lázár Ferencné, akinek a nevelőanyja, Lakatos Jánosné, Simon Rózsa volt az adatközlő. A hagyatékban a kutatásról csak fényképeket, illetve rövid megjegyzéseket találtam. Így arra a következtetésre jutottam, hogy érdemleges eredményre nem jutott Dancs Lajos.

Rápolthy Ferencné, szül. Rápolthy Szeréna,
Túrricse, 1982

Jakab T. Vince,
Kocsord, 1982

Csák Géza, Kocsord,
1982

Rápolthy Ferenc és Rápolthy
Ferencné, Túrricse, 1982

VI. Összegzés

Dancs Lajos, korának elismert ének-zene tanára, életének jelentős részét fordította a népzeneire. Mivel közeli hozzátartozók, rokonok sajnálatos elhalálozása miatt nem volt alkalmam a szavaik alapján megismerni Dancs Lajos életútját. Kárpótlásul viszont részese lehettem egy igen lelkes visszaemlékezésnek, melynek során apró részleteket is megtudhattam Lintényi Lajostól. Dancs Lajos szívéen viselte a népdalkörök, a népdaléneklő-versenyeken magukat megmérettetők sorsát. Tanácsaira, útmutatására mindig számíthattak. Kiadványai jelentősek voltak kortársai számára. *Kör, kör, ki játszik?* című kötete kifejezetten a tanítónők, óvónők kérésére készült, a megye játékanyagából válogatva. Évekig ezt a gyűjteményt használták az oktatásban a táncpedagógusok is, mivel az 1980-as években ez volt az egyetlen kiadvány, mely Szabolcs-Szatmár megye énekes-táncos népi játékaikról próbál összefoglaló képet nyújtani. Az *Orje šuhaj: Tirpák népdalok* című kiadvány pedig a Magyarországon kisebbségben élő szlovák nemzetiség dallamait megőrizve nyújt kiemelkedő élményt a sorait lapozónak. Megjelent köteteit, még ha ma már esetleg akadnak pontosabb, szélesebb körű lejegyzések is, napjainkban is nyugodt szívvel használhatja akár a pedagógus, akár a népzene iránt érdeklődő. Publikálatlan gyűjtései pedig még számos kincset rejthetnek. A gyűjtések egy részét már kötetbe illesztve láthatjuk Tarcai Zoltán jóvoltából. Érdemes lenne időt fordítani a hagyatékban lévő zenei anyag összerendezésére, publikálására. Mivel gyűjtései több kötetben szétszórva jelennek meg, össze lehetne állítani egy kiadványt, mely csak Dancs Lajos gyűjtéseit tartalmazza. Ezen kívül Szabolcs-Szatmár-Bereg megye általános, illetve középiskoláinak énekóráin szükségesnek tartanám legalább megemlíteni a nevét, hiszen a népzene gyűjtői munkája a megye emberei számára hordozza a legnagyobb eszmei értéket. Népzenei kiadványait, valamint hagyatékát megvizsgálva elmondhatom, hogy munkássága nagyban hozzájárult Szabolcs-Szatmár-Bereg megye népi dallamanyagának megőrzéséhez, továbbadásához.

Felhasznált irodalom

1. Bakos József- Kerényi György: *Útmutató a népi énekes- táncos gyermekjátékok gyűjtéséhez*. Művelt Nép Könyvkiadó, Budapest, 1953
2. Cservényák László (szerk.): *Szabolcs-Szatmár-Bereg megye monográfiája 1.* Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat, Nyíregyháza, 1993
3. Dancs Lajos (szerk.): *Gilicemadár: 100 népdal Szabolcs- Szatmár megyéből.* Szabolcs megyei Lapkiadó, Nyíregyháza, 1976
4. Dancs Lajos: *Kör, kör, ki játszik? 100 énekes- táncos népi gyermekjáték Szabolcs- Szatmár megyéből.* Megyei és Városi Művelődési Központ, Nyíregyháza, 1982
5. Dancs Lajos- Németh Zoltán: *Orje űuhaj: Tirpák népdalok.* Szabolcs- Szatmár Megyei Tanács V. B. Tudományos Koordinációs Bizottsága, Nyíregyháza, 1988
6. Erdős Jenő: *Tíz éve hunyt el Dancs Lajos.* Módszertani Lapok. Ének-zene. 1998/4.
7. Ittész Mihály: *Előadások és népzenei nap Dancs Lajos emlékezetére.* Zeneszó. 1993/9.
8. Lázár Katalin: *Gyertek, gyertek játszani!* Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2002
9. Lintényi Lajos: *In memoriam Dancs Lajos.* Pedagógiai Műhely. 2003/2.
10. Olsvai Imre: *A népzene kutató Dancs Lajos.* Szabolcs- Szatmár- Beregi Szemle. 29. 1994/1.
11. Paksa Katalin: *Magyar népzene története.* Balassi, Budapest, 1999
12. Rajeczky Benjamin: *A népzene kutatás története.* OKK Módszt. Int., Budapest, 1986
13. Tarcai Zoltán: *Dancs Lajos emlékére.* KÓTA. 1988/7.
14. Tarcai Zoltán (szerk.): *Édesanyám rózsafája: Szabolcs- Szatmár- Bereg megyei népdalok.* Magyar Kodály Társaság, Nyíregyháza, 1993
15. Voigt Vilmos: *A magyar folklór.* Osiris Kiadó, Budapest, 1998
16. *Magyarország közigazgatási atlasza 1914.* Talma Kiadó, Baja- Pécs, 2000
17. http://mzzt.hu/pdfs/MZ2012_02_236%20Almasi.pdf

18. http://mzzt.hu/pdfs/MZ2012_02_236%20Almasi.pdf